

**MTK LOUNAIS-HÄMEEN TOIMINNAN KARTOITUS JA
KEHITTÄMINEN**

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Mustiala, Maaseutuelinkeinot

2019

Paula Viita

Koulutus Agrobiologi AMK
Kampus Mustiala

Tekijä Paula Viita **Vuosi** 2019
Työn nimi MTK Lounais-Hämeen toiminnan kartoitus ja kehittäminen
Työn ohjaaja Eero Jaakkola

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyöni toimeksiantaja on Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliiton paikallisyhdistys MTK Lounais-Häme. Viisi kuntakohtaista yhdistystä on lähivuosien aikana yhtynyt yhdeksi suureksi Lounais-Häme-yhdistykseksi ja näin ollen oli otollinen ajankohta jäsenkyselylle. Kysely toteutettiin internetissä ja sen verkko-osoite lähetettiin kaikille jäsenille. Kyselyssä ensimmäisessä osiossa selvitettiin vastaajien perustietoja, kuten ikää, tilakokoa ja asuinkuntaa. Toisessa osiossa selvitettiin yhdistyksen toimintaan ja kehittämiseen liittyviä asioita, liittyen esimerkiksi yhdistyksen tapahtumiin ja tiedottamiseen. Kolmannessa osiossa selvitettiin edunvalvontaan liittyviä seikkoja. Lisäksi toimeksiantajan toiveesta suunniteltiin tiiviimpää yhteistyötä Mustialan oppilaitoksen ja yhdistyksen välille.

Vastaajia oli kaikista viidestä kunnasta, kaikista ikäryhmistä ja useilta eri maa- ja metsätalouden toimialoilta. Vähäisen vastausmäärän vuoksi vastaukset käsiteltiin yhtenä joukkona. Yhdistyksen toimintaan oltiin yleisesti ottaen tyytyväisiä ja yhdistyksen tuoma yhteisöllisyys tuottajien kesken todettiin todella tärkeäksi. Verkkosivuja ja sosiaalisen median hyödyntämistä tulee parantaa, samoin alan näkyvyyttä kuluttajille ja päättäjille. Jäsenistö antoi hyviä ajatuksia ja tulevaisuudennäkymiä sekä yhdistyksen toimintaan että koko alaan liittyen.

Avainsanat tuottajayhdistys, maatalous, jäsenkysely

Sivut 19 sivua, joista liitteitä 0 sivua

Name of degree programme Degree Programme in Agricultural and Rural Industries
Campus Mustiala

Author Paula Viita **Year** 2019

Subject Survey and development of the operation of MTK Lounais-Häme

Supervisors Eero Jaakkola

ABSTRACT

The Commissioner for my thesis is MTK Lounais-Häme, a local branch of The Central Union of Agricultural Producers and Forest Owners (MTK) in Finland. Five local branches have lately merged into one bigger association and therefore it was a good time for a membership survey. The survey was published in the internet and its URL was sent to all members. The first part of the survey asked for basic information as age, size of the farm and home town. The second part included questions about operations and development of the association, like events and information. The third part was about lobbying. In addition, closer collaboration between Mustiala Campus and the client was planned.

Replies were received from all five municipalities, from all age groups and from several fields of agriculture and forest. Because of the small amount of answers, all the data was handled as one group. In general people were satisfied with the operations of the association and found the sense of community produced by the association very important. Utilization of the website and social media needs to be improved, as well as visibility for consumers and policy-makers. Members brought up good thoughts and scenarios related both to the functions of the association and the field in general.

Keywords Producer association, agriculture, membership survey

Pages 19 pages including appendices 0 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	MTK ORGANISAATIO	2
2.1	MTK:n historia yleisesti	2
2.2	Arvot ja edunvalvonta	3
2.3	MTK Lounais-Häme	5
3	KYSELYTUTKIMUS	6
3.1	Kyselyn laatimistyö.....	6
3.2	Kyselyn onnistuminen	7
3.3	Kyselyn tulokset	8
3.3.1	Perustiedot	8
3.3.2	MTK Lounais-Hämeen toiminta.....	10
3.3.3	Edunvalvonta	14
3.4	Johtopäätökset ja pohdinnat	17
4	TUOTTAJAYHDISTYSTEN JA OPPILAITOSTEN YHTEISTYÖMAHDOLLISUUDET	18
5	LÄHDELUETTELO.....	19

1 JOHDANTO

Maatalouden toimintaympäristö on muuttunut ajan saatossa radikaalisti, uudistumistarve sekä paine suurempaan ja tehokkaampaan tuotantoon on jatkuvasti kaikkien alitajunnassa.

MTK eli Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto on maa- ja metsätaloustuottajien etu- ja ammattijärjestö, jonka tavoite on varmistaa maaseutuelinkeinojen kannattavuus ja arvostus. Keskusliittoon kuuluu 14 MTK-liittoa sekä 350 paikallisyhdistystä, joista yksi on MTK Lounais-Häme. Viisi alkuperäistä paikallisyhdistystä sulautui yhdeksi yhdistykseksi, joka 1679 henkilöjäsenellään on valtakunnan suurin.

Uuden tilanteen ollessa ajankohtainen ja alan myllerryksestä johtuen yhdistys on katsonut tarpeelliseksi tiedustella jäsenistön toiveita, odotuksia ja kehitysehdotuksia, jotta toimintaa voidaan suunnata niitä vastaavaksi. Toiminnan kartoitus ja kehittäminen annettiin opinnäytetyöaiheeksi HAMK Mustialaan. Minua aihe kiinnosti oman yhdistystyötaustanikin ansiosta. Toimeksiantajan toiveissa oli myös kartoittaa, kuinka yhteistyötä Mustialan oppilaitoksen kanssa voisi kehittää.

Tässä opinnäytetyössä tutustutaan MTK:n historiaan ja kehitykseen, yhdistyksen toimintaan kautta aikojen sekä tulevaisuudennäkymiin. Tärkeä osa on paikallisyhdistys Lounais-Hämeen jäsenkysely, jossa kartoitettiin jäsenistön tuntemuksia ja ajatuksia yhdistyksen toiminnasta, edunvalvonnasta ja tapahtumista. Etenkin paikallisella tasolla yhdistys luo alalla työskenteleville vankkaa yhteenkuuluvuuden tunnetta, joka antaa voimaa silloinkin, kun työ muutoin tuntuu yksinäiseltä puurtamiselta. On todella tärkeä henkireikä päästä jakamaan ajatuksia samanhenkisten ihmisten kanssa, jotka ymmärtävät maa- ja metsätaloustyön vaativuuden.

2 MTK ORGANISAATIO

MTK eli Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto on maanviljelijöille, maaseutuyrittäjille sekä metsänomistajille tarkoitettu ammatti- ja etujärjestö. Jäsenkunnan ammatit ja elinkeinot pohjautuvat uusiutuviin luonnonvaroihin sekä niiden taloudelliseen ja kestävään hyödyntämiseen. Alan omalla järjestöllä on tarkoitus varmistaa maaseutuelinkeinojen kannattavuus sekä arvostus. (MTK n.d.)

MTK:n alaisuudessa on 14 MTK-liittoa ja 350 MTK-yhdistystä, sekä 66 metsänhoitoyhdistystä. MTK:n jäsenmäärä on noin 317 000. Jäsenistö koostuu maataloustuottajayhdistysten 122 034 henkilöjäsenestä (v. 2017 lopussa) ja 46 080 jäsentilasta, sekä metsänhoitoyhdistysten 204 060 henkilöjäsenestä. (MTK n.d.)

Lisäksi MTK:n jäseniksi kuuluvat Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liitto ry, ProAgria Keskusten Liitto sekä Suomen Yhteismetsät ry. MTK:lla on myös ruotsinkielisillä alueilla toimiva sisarjärjestö Svenska lantbruksproducenternas centralförbund eli SLC, jonka jäsenmäärä on noin 13 000. (MTK n.d.)

2.1 MTK:n historia yleisesti

1900-luvun alussa sai alkunsa maataloustuottajien järjestäytyminen, ensimmäisenä etappina oli Maanviljelijäin Yleisen Liiton perustaminen alkuvuodesta 1908. Liitto yritti saada koolle aivan kaikki maanviljelijät tilakokoon katsomatta. Tämä liitto ei kuitenkaan lähtenyt nousuun ja se lopetettiin vuoden 1912 joulukuussa. (Siitonen, 2017 s.12)

Ensimmäinen maailmansota toi elintarvike- ja maataloustuotantoon koolti ongelmia ja katsottiin uudelleen ajankohtaiseksi koota sekä viljelijöiden että järjestöjen voimavarat. Aloite maataloustuottajien järjestöstä tuli Pellervo-seuran johtokunnalta helmikuussa 1917, puuhämiehenä oli seuran puheenjohtaja Hannes Gebhard. Seuraavan kuun aikana päätettiin Maataloustuottajain Keskuskomitean perustamisesta ja toimivaksi elimeksi muodostettiin Maataloustuottajain Valtuuskunta. (Siitonen, 2017 s.12)

Varsinaisen Maataloustuottajain Keskusliiton perustaminen tapahtui Keskuskomitean koolle kutumassa suuressa helluntaikokouksessa 28.-29.5.1917 Helsingissä, osallistujia kokouksessa oli 700-800 henkilöä. Muodollinen perustaminen sovittiin syksyille ja Maataloustuottajien

Valtuuskunnalle annettiin tehtäväksi laatia säännöt sekä hoitaa muu järjestäytymistyö yhteistyössä kokouksen valitseman erityisen valiokunnan kera. 18.9.1917 perustamiskokouksessa hyväksyttiin järjestölle säännöt ja valittiin valtuuskunta. (Siitonen, 2017 s.12)

Perustamisvuoden loppuun mennessä yhdistyksiä oli 124 kappaletta, sisällissota kuitenkin loi varjonsa myös järjestötyön ylle eivätkä kaikki yhdistykset kyenneet enää seuraavana vuonna jatkamaan toimintaansa. Jäsenmäärän kasvu oli alkuun hidasta ja 1920-luvun alussa määrä oli noin 12 500 henkeä. Vuonna 1926 yhdistyksiä oli jo yli 300. Jäsenmäärän nousu nopeutui merkittävästi toisen maailmansodan jälkeen ja kesäkuussa 1945 jäseniä oli jo yli 100 000, 1960-luvulla ylitettiin 350 000:n rajapyykki. Jäsenmäärä oli suurimmillaan, kun siirryttiin 1970-luvulle, silloin jäseniä oli peräti 411 000 henkilöä ja yhdistysten määrä oli 446. Tämän jälkeen viljelijöiden määrä alkoi pienentyä ja näin ollen myös MTK:n jäsenmäärä, vuonna 2014 jäsenmäärä oli vain hiukan reilu 140 000. 2000-luvun alussa tapahtui merkittävä järjestöuudistus, MTK:n valtuuskunta nimittäin hyväksyi MTK:n jäseneksi 11 alueellista metsänomistajien liittoa, joiden jäseneksi metsänomistajilla oli mahdollista liittyä. (Siitonen, 2017 s.14)

Taulukko 1. Jäsenmäärän kehitys

Vuosi-luku	Henkilö-jäsenet	Jäsenyhdistykset
1917		124
1920	12 500	
1926		300
1945	100 000	
1960	350 000	
1970	411 000	446
2017	317 000	416

2.2 Arvot ja edunvalvonta

MTK:n tärkein työkalu on asiantuntijuus. Järjestö vaikuttaa asiantuntijuudellaan kansallisesti ja kansainvälisesti. Keskusliiton ydintehtäviä on poliittinen ja yhteiskunnallinen edunvalvonta: vaikuttaminen jäsenten hyväksi maatalous- ja metsäasioissa, yrittäjien asioissa, vero-, rahoitus- ja lakiasioissa, ympäristö- ja maapolitiikassa ja sosiaalipolitiikassa. (MTK. Tehtävät. n.d.)

MTK on etujärjestö, jonka tavoitteena on edistää jäsentensä hyvinvointia sekä taloudellisesti että sosiaalisesti, sekä edistää maaseutuvarallisuuden hoitoa ja käyttöä kestäväällä ja taloudellisella tavalla. Maailman muuttuessa tämä vaatii lujasti töitä. (MTK. Toiminta-ajatus. n.d.)

Etuja valvotaan monella eri tasolla. Paikallis- ja kuntatasolla työtä tekevät MTK-yhdistykset. Yhdistyksen työsarka koostuu mm. kaavoitus- ja maankäyttöasioista sekä suojelu- ja rakentamisasioista. Yhdistyksen puheenjohtajaan tai sihteeriin voi ottaa yhteyttä askarruttavissa asioissa, yhdistyksellä on merkittävä rooli, kun tarvitaan yhteydenpitoa kuntiin. Maakuntatasolla ahertaa MTK-liitto, jonka toimipiiriin kuuluu edunvalvonta muun muassa maakuntakaavoituksessa, ympäristölupien käsittelyssä sekä suoje-luohjelmien päätöksenteossa. Liiton tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat maakunnalliset ELY-keskus (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus), AVI (aluehallintovirasto), maakuntaliitto sekä metsäkeskus. Keskusliitto puolestaan vastaa valtakunnallisesta sekä EU-tason ja globaalista edunvalvon-nasta. (MTK. Edunvalvonta. n.d.)

Käytännön edunvalvontatyö on moninaista. MTK:n luottamus- ja toimi-henkilöt vaikuttavat asiantuntemuksellaan viranomaisiin ja muihin sidos-ryhmiin, jotka tekevät päätöksiä koskien jäsenten elinkeinojen kehittä-mistä. MTK pitää huolta, että jäsenet saavat ajankohtaista ja riittävää tie-toa koskien yksityisomaisuuden suojaa ja käyttöoikeutta sekä että heillä on mahdollisuus tulla kuulluksi maankäyttöä koskevissa asioissa. MTK on myöskin tiiviissä vuorovaikutuksessa niiden yritysten kanssa, jotka ostavat ja jalostavat jäsenten tuotteita, sekä tiedottavat näille jäsenten taloudelli-sesta tilanteesta. MTK:n kautta jäsenillä on mahdollisuus saada ajanmu-kaista tietoa sekä palveluita yritystoiminnan neuvonta- ja kehitysorgani-saatioilta liiketoimintansa kannattavaan kehittämiseen. Järjestötoimijoille on jatkuvasti koulutusta, jotta he osaavat auttaa jäsenistöä parhaalla mah-dollisella tavalla ja lisäksi koulutusta rivijäsenille, jotta he voivat kehittyä omalla alallaan. Internetsivusto mtk.fi on tulvillaan tietoa sekä jäsenistöä koskevista asioista, että esimerkiksi siitä mihin missäkin tilanteessa tulee ottaa yhteyttä. Tietoa saa niin ikään jäsenlehti Mainion sekä uutiskirjeiden kautta, lisäksi jäsenille on neuvoteltu etuuksia rahoitus- ja vakuutusasi-oissa, lakipalveluissa jne. (MTK.Toiminta-ajatus. n.d.)

Edunvalvontatyö MTK:lla on sangen laajaa, maatalous- ja metsäpolitiikasta huolehtimisen lisäksi järjestön tavoitteena on edistää maaseutuyrittämi-sen edellytyksiä. Nykypäivänä järjestöllä on myöskin ruokakulttuuri-asiamies kuluttajien asialla edistämässä ja vaalimassa suomalaista ruoka-kulttuuria. (MTK. Tehtävät. n.d.)

Metsäpuolen suhteen Suomi on myöskin mielenkiintoinen maa, täällä jopa kaksi kolmasosaa metsistä on yksityisten henkilöiden hoidossa ja omistuk-sessa. Perhemetsätalouden kannattavuutta pyritään MTK:n toimesta edis-tämään vaikuttamalla metsä- ja talouspolitiikkaan. (MTK. Tehtävät. n.d.)

MTK:n jäsenistössä on perinteisten alojen lisäksi jo joka kolmannella maa-tilalla kehitetty muutakin merkittäviä tuloja tuovaa yritystoimintaa, kuten matkailua ja koneyrittämistä. Maaseutuyrittäjät niin sanotusti jalostavat tilan voimavaroja myytäväksi palveluiksi ja tuotteiksi. (MTK. Tehtävät. n.d.)

Ympäristö- ja maapoliittiset asiat ovat vahvasti MTK:n vaikuttamislistalla, maanomistajien oikeuksista tulee huolehtia. Ihmiset, jotka saavat elantonsa luonnosta, ovat ympäristöasioissa usein edelläkävijöitä, heille ”kestävä kehitys” on ollut elämäntapa jo ennen kuin siitä tuli muotia. MTK haluaa varmistaa, että Euroopan Unionin maatalouspolitiikka antaa myös jatkossa mahdollisuuden kohtuulliseen toimeentuloon perheviljelmäpohjaisella maataloudella. (MTK. Tehtävät. n.d.)

EU-tasolla edunvalvontaa hoitaa MTK:n Brysselin toimisto, se on yhteistyössä ruotsinkielisen sisarjärjestö SLC:n ja Osuustoimintakeskus Pellervon kanssa. Tiiviissä yhteistyössä ollaan myöskin eurooppalaisen tuottajajärjestö Copan (Committee of Professional Agricultural Organisations) ja niinkään Euroopan osuustoimintajärjestö Cogecan (General Committee for Agricultural Cooperation in the European Union) kanssa. Pohjoismaisten metsänomistajajärjestöjen liiton (NSF) yhteinen metsäkoordinaattori puolestaan edustaa metsänomistajia Brysselistä käsin. MTK on jäsen myös Euroopan metsänomistajajärjestössä (CEPF) sekä Maailman metsänomistajien liitossa (IFFA). (MTK. Tehtävät. n.d.)

2.3 MTK Lounais-Häme

Alun perin Lounais-Hämeen jokaisessa kunnassa on ollut omat paikallisyhdistyksensä. MTK Forssa, MTK Tammela, MTK Jokioinen, MTK Humppila ja MTK Ypäjä on perustettu tietyvästi valtakunnallisen järjestön perustamisvuonna 1917. Vuosien saatossa on ollut jonkinlaista yhteistyötä yhdistysten välillä aikaisemminkin, mutta kun 2000-luvun alkupuolella järjestettiin ensimmäinen Peltotreffit-tapahtuma viiden yhdistyksen voimin, voidaan tätä pitää alkusysäyksenä yhdistymisen suuntaan.

Peltotreffien onnistuttua alkoi yhteistyö luonnollisesti tiivistyä muidenkin yhteistapahtumien merkeissä (mm. saunaillat ja pikkujoulut) ja yhdistyksille valittiin yhteinen sihteeri asioita hoitamaan. Ensimmäinen yhdistymisen tapahtui vuonna 2011, kun Forssan, Jokioisten, Humppilan ja Ypäjän paikallisyhdistykset sulautuivat yhtenäiseksi MTK Lounais-Hämeeksi. Tässä vaiheessa MTK Tammela jatkoi vielä erillisenä yhdistyksenään, kuitenkin edelleen tiiviissä yhteistyössä MTK Lounais-Hämeen kanssa.

Vuoden 2017 lopulla alettiin työstää Tammelan yhdistymistä MTK Lounais-Hämeeseen ja näinollen vuoden 2018 alusta alkaen kaikki viisi alkuperäistä paikallisyhdistystä ovat yhdessä muodostaneet Suomen suurimman tuottajayhdistyksen. Jäsentiloja on tällä hetkellä (2019) 636 kpl ja jäsenmäärä mukaan lukien henkilöjäsenet, perheenjäsenet, opiskelijajäsenet sekä yhteisjäsenet on 1679. (Koskinen, haastattelu 3.4.2019)

Yhdistyksen jäsenistöä pidetään ajan tasalla internetsivuston avulla (<http://mtklounais-hame-fi.woo.fi/>) sekä jäsenkirjeillä ja sähköpostitiedotteilla. Jäsenet saavat tiedotteita myös tekstiviestitse sekä sosiaalisen median (Facebook) kautta. Kuten mainittu, yhdistyksellä on jäsenistölle tapahtumia, jotka nostattavat mukavasti yhteishenkeä, tällaisia ovat esimerkiksi tupailat ja pikkujoulut. Peltotreffit on todella merkittävä ponnistus, se on tapahtuma, jossa on nykypäivänä jopa 50 maatalouteen liittyvää näytteilleasettajaa ja 1000 vierailijaa. Tapahtuma on huomioitu myös valtakunnan tasolla, se ansaitsi MTK:n valtuuskunnan kevätkokouksessa ”Yhdistysten Vuoden 2016 Helmi”-palkinnon. (MTK Lounais-Häme. Toiminta. n.d.)

3 KYSELYTUTKIMUS

Kyselytutkimus oli MTK Lounais-Hämeen toiveissa, koska tuottajayhdistys on lähivuosien aikana kasvanut merkittävästi alkuperäisten kuntayhdistysten sulaututtua yhdeksi suureksi yhdistykseksi. Maatalouden toimintaympäristö on ajan saatossa muuttunut voimakkaasti ja yrittäjät joutuvat sopeutumaan radikaaleihinkin käännteisiin etenkin taloudellisissa asioissa. Tästä syystä edunvalvontaa varten olevalla yhdistyksellä on halu päivittää jäsenten toiveita ja tarpeita, jotta pystytään mukautumaan ajan vaatimalla tavalla. Kysely toteutettiin Google-kyselynä, koska se oli itselle entuudestaan jonkin verran tuttu.

Kyselyajankohta oli maaliskuussa 2019 ja tutkimuksen perusjoukkona olivat kaikki MTK Lounais-Hämeen jäsenet, 1679 kpl. Kyselylomakkeen verkko-osoite lähetettiin jäsenistölle sähköpostilla jäsenkirjeen yhteydessä sekä kahdella muistutustekstiviestillä.

3.1 Kyselyn laatimistyö

Kyselyn laatiminen alkoi sillä, että itse pohdiskelin mahdollisia yleisiä kysymyksiä (vastaajien perustiedot) sekä oman yhdistyskokemukseni pohjalta yhdistyksen yleiseen toimintaan liittyviä seikkoja, kuten tiedotus ja tapahtumat. Nykytrendi yleisellä tasolla tuntuu olevan, että ihmisillä on ikään kuin liikaa kaikkea, eikä paukkuja vapaaehtoiseen yhdistystoimintaan riitä samassa määrin kuin ennen.

8.1.2019 osallistuin MTK Lounais-Hämeen johtokunnan kokoukseen, jossa esittelin itseni sekä kyselyaihiota. Keskustelimme porukalla asioista, joita kyselyn toivottiin tuovan esille. Johtokunnalta tuli mukavasti ideoita ja näkökulmia, minun työskentäminen oli muotoilla kysymyksiä selkeään ja helposti vastattavaan muotoon.

Tämän jälkeen olimme yhteydessä sähköpostitse useampaan otteeseen, jotta kysely saatiin muokattua lopulliseen muotoonsa. Itse olin alun perin ajatellut, että arviointi tapahtuisi asteikolla 1-5 (ei ollenkaan tyytyväinen-erittäin tyytyväinen) mutta johtokunnan jäseneltä tuli ehdotus, että olisimme rohkeasti erilaisia ja vastaukset selkeästi muotoon kyllä tai ei, ja lisäksi avoimia kysymyskenttiä. Tulosten käsiteltävyyden helpottamiseksi ja vastaamisen helpottamiseksi moni kysymys on kuitenkin monivalintakysymys.

Kysely jaoteltiin kolmeen osioon: perustietoihin, MTK Lounais-Hämeen toimintaan sekä edunvalvontaan. Perustiedoissa haluttiin selvittää vastaajakunnan ikäjakaumaa, roolia tilalla (viljelijä, perheenjäsen...), tilakokoa, asuinkuntaa sekä tilan päätuotantosuuntaa. MTK Lounais-Hämeen osiossa tartuttiin paikallisyhdistystä koskeviin aiheisiin, joita ovat esimerkiksi yhdistyksen tapahtumat, toiminta ja tiedotus. Edunvalvontasektorilla kartoitettiin tyytyväisyyttä edunvalvontaan sekä kehitysajatuksia tulevaan.

Neljäntenä osiona kyselylomakkeessa oli erillinen yhteystietolomake, jota kautta voi osallistua arvontaan.

3.2 Kyselyn onnistuminen

Kyselyn vastausprosentti jäi valitettavan alhaiseksi. Kyselyn vastaanottajien kokonaismäärä oli 1679 jäsentä ja saatujen vastausten määrä vain 67 kpl (n= 67). Näin ollen varsinainen vastausprosentti oli vaivaiset 3,99%. Alhaista vastausmäärää kuitenkin osaltaan voi selittää, että luultavasti monelta tilalta vain yksi henkilö on täyttänyt kyselyn, ikään kuin koko perhettä edustaen. Tiloja yhdistyksen alaisuudessa on 636 kpl, joten mikäli oletus pitää paikkaansa niin tiloihin nähden vastausprosentti olisi 10,53%.

Kävi myös ilmi, ettei tekstiviestimuistutukset ole saavuttaneet kaikkia henkilöitä. Tähän puolestaan löytyi syyksi MTK:n jäsenjärjestelmästä virhehyvä puoli on se, että jatkossa tähän ongelmaan voitaneen puuttua. Tavoittamattomuutta voi selittää myös, että tieto kyselystä oli jäsenkirjeessä muiden asioiden joukossa, tällöin se valitettavan helposti jää vaille huomiota. Vastauksia pelkän jäsenkirjeen voimin tuli nimittäin ainoastaan 7 kpl, mikäli tekstiviestimuistutukset olisivat tavoittaneet koko jäsenistön, olisi vastausmäärä oletettavasti ollut suurempi.

Jälkikäteen spekuloiden, olisi myöskin voinut joihinkin kysymyksiin avata paremmin, mitä niillä tarkoitetaan. Näin olisi voitu vähentää en osaa-sanoa-vastausten määrää.

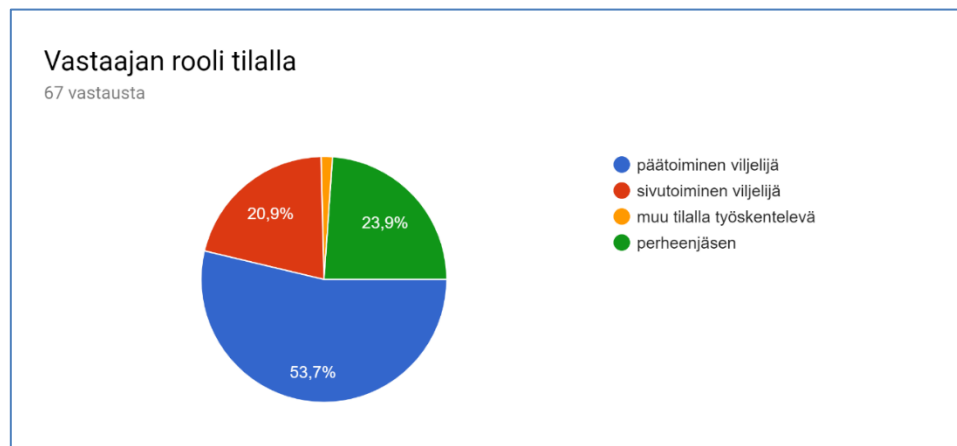
3.3 Kyselyn tulokset

Kyselytutkimuksen vastaukset on jaoteltu aihepiireittäin. Perustietoja kyseltiin melko kattavasti, jotta runsaamman osanoton saadessa olisi voitu vertailla eri vastaajaryhmien ajatuksia. Pienen vastausmäärän vuoksi vastaukset käsitellään tällä kertaa yhtenä joukkona.

3.3.1 Perustiedot

Kysymys 1: Vastaajan rooli tilalla

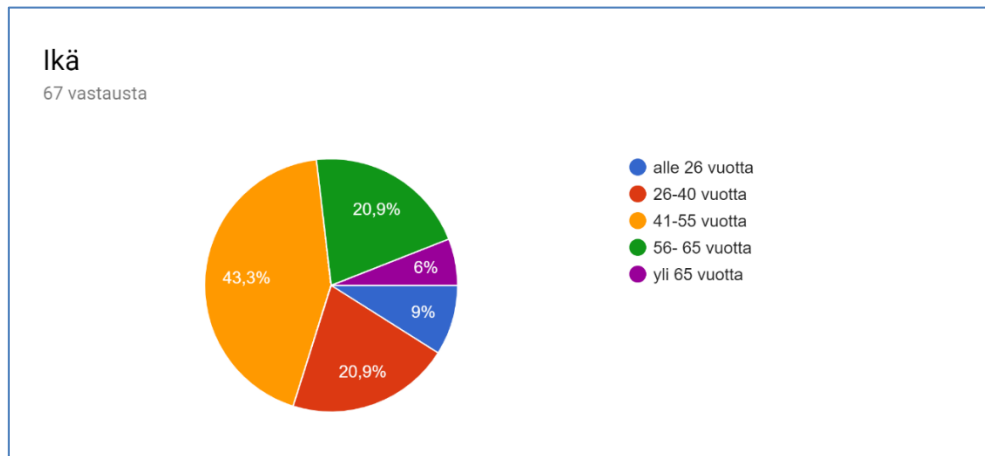
Roolit jakoutuivat melko yllätyksettömästi niin, että 53,7 % (36 kpl) oli tilan päätoimisia viljelijöitä. Perheenjäseniä oli 23,9 % (16 kpl), sivutoimisia viljelijöitä 20,9 % (14 kpl) ja muita tilalla työskenteleviä 1,5 % (1 kpl).

Kuva 1. Vastaajan rooli tilalla

Kysymys 2: Ikä

Jokaiseen ikäsektoriin löytyi vastaajia, mikä on kokonaiskuvan kannalta hyvä asia. Yllättävää oli nuorten vähäinen aktiivisuus, vain 9 % (6 kpl) oli alle 26-vuotiaita. Etukäteen nimittäin huolestutti varttuneemman väen vastausaktiivisuus, kun kysely on pelkästään internetissä. Suurin joukko oli 41-55-vuotiaat, joita vastaajista oli 43,3 % (29 kpl), tasaväkisesti 20,9 % (14 kpl) sekä 26-40-vuotiaat ja 56-65-vuotiaat. Yli 65-vuotiaita vastaajia joukossa oli 6% (4 kpl).

Kuva 2. Vastaajien ikäjakauma

Kysymys 3: Vastaajan sukupuoli

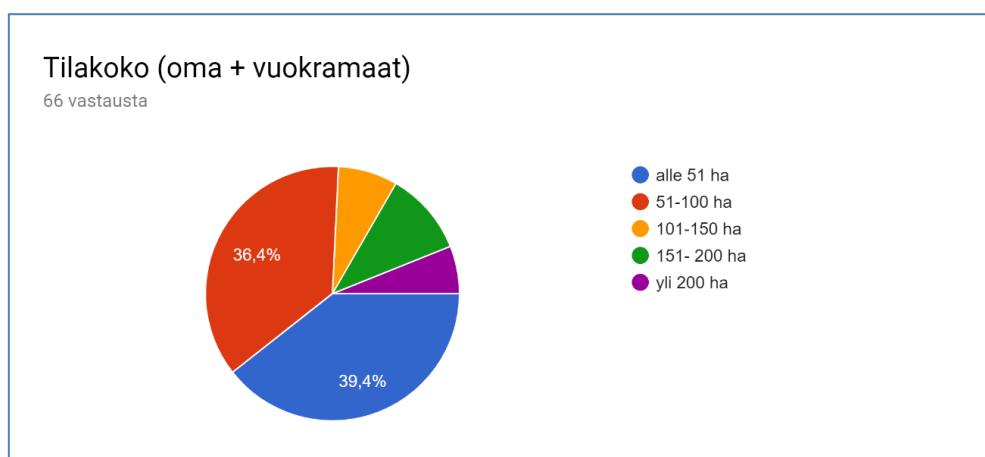
Vastaajista 61,2 % (41 kpl) oli miehiä, 37,3 % (25 kpl) naisia ja yksi ei halunnut vastata.

Kysymys 4: Onko sinulla maatalousalan koulutus?

Tämä kysymys loppujen lopuksi tehtiin vain kyllä-ei-kysymyksenä, alalle koulutuneita oli vastaajista 67,2 % (45 kpl) ja ilman alan koulutusta 32,8 % (22 kpl).

Kysymys 5: Tilakoko

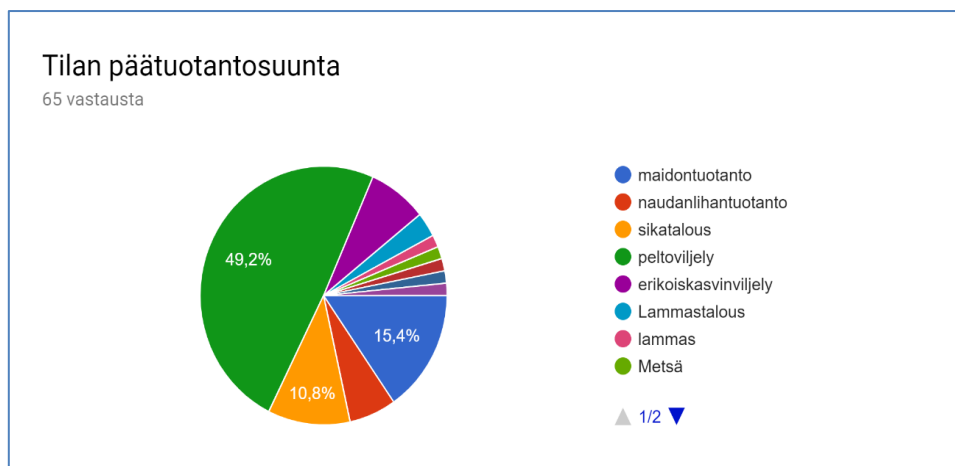
Tilakokoa haarukoitiin 50 ha välein. Leijonanosa (75,8 %) koostui alle 100 hehtaarin kokoisista tiloista, mutta kaikkiin kokoluokkiin löytyi vastaajia.

Kuva 3. Tilakoon jakauma

Kysymys 6: Tilan päätuotantosuunta

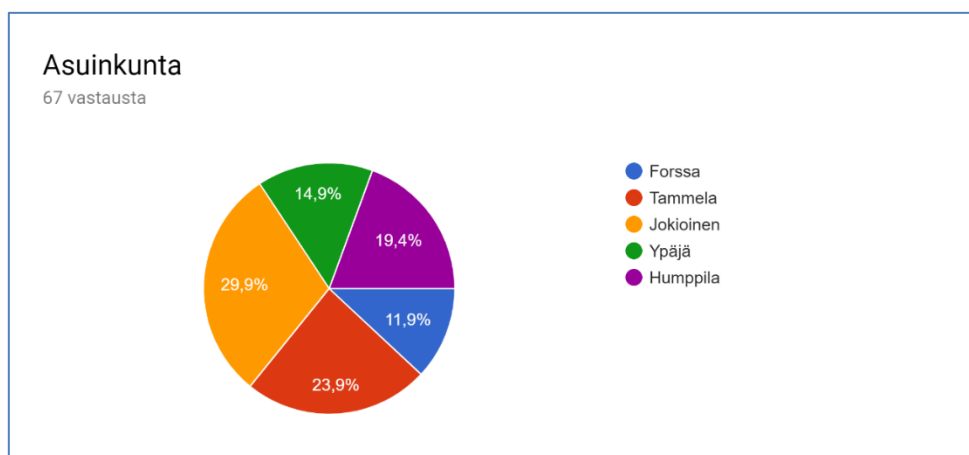
Tuotantosuuntia on edustettuna mukavan laajasti. Peltoviljely oli ylivoimaisesti suurimmin edustettuna 49,2 % osuudella, maidontuotanto toiseksi yleisimpänä 15,4 %, kolmantena sikatalous 10,8 %. Lisäksi tuottajia löytyi naudanlihantuotannon, erikoiskasvinviljelyn, lammastalouden, kananmunantuotannon, metsätalouden sekä puutarhatalouden saralta.

Kuva 4. Tilan päätuotantosuunta

Kysymys 7: Asuinpaikkakunta

Vastaajia löytyi jokaisen kunnan alueelta, parhaiten edustettuina Jokioinen (29,9 %) sekä Tammela (23,9 %).

Kuva 5. Asuinkuntien jakauma

3.3.2 MTK Lounais-Hämeen toiminta

Kysymys 8: Kauanko olet ollut MTK paikallisyhdistyksen jäsenenä?

Vastausvaihtoehdoiksi valittiin alle 6 v, 6-10 v. sekä yli 10 v. Yli kymmenen vuoden jäsenyyttä edusti jopa 72,7 % vastaajista, 6-10 v. väli arvatenkin pienin lyhyen aikajänteensä vuoksi (7,6 %) ja tuoreinta kastia 19,7 %.

Kysymys 9 & 10: Aiotko jatkaa jäsenyyttä jatkossakin ja miksi aiot joko jatkaa jäsenenä tai lopettaa jäsenyyden?

Ensimmäinen kysymys oli kyllä tai ei-vaihtoehdoilla, toinen oli tarkoitus olla molempien perässä avoimena kenttänä, mutta koska se ei tällä formaatilla onnistunut, laitettiin avoin kysymys erikseen. 90,9 % vastasi jatkavansa jäsenenä ja 9,1 % ei ollut aikeissa jatkaa.

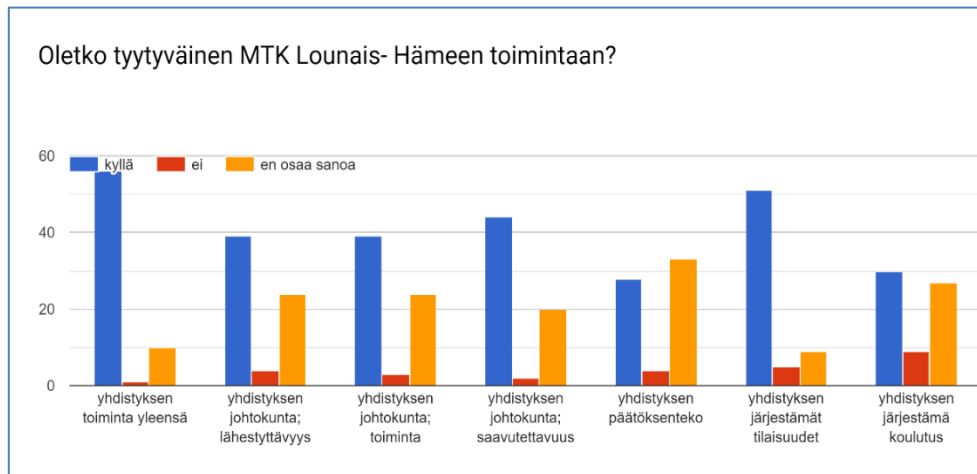
Ei-vastausten takaa löytyi muutamia eri näkökantoja. Kommenteissa tuotiin esiin se tunne, ettei saa vastinetta maksulle, toimintaa arvioitiin ponnottomaksi ja osa arvolupauksesta ei toteudu. Yksi myös kertoi kuuluvansa Hämeenlinnan yhdistykseen.

Positiivisella otteella sen sijaan arvioitiin yhdistyksen tärkeyttä edunvalvonnassa, usea nosti esiin, ettei maatalouden harjoittajilla ole muita etujärjestöjä. Yhdistyksen kautta katsottiin saatavan ajankohtaista tietoa sekä pidettiin tärkeänä sosiaalisia kontakteja ja yhteenkuuluvuuden tunnetta, myös tapahtumia pidettiin tärkeänä.

Kysymys 11 & 12: Oletko tyytyväinen MTK Lounais-Hämeen toimintaan? Vapaa palaute MTK Lounais-Hämeen toiminnasta

Monivalintakysymys tyytyväisyydestä päätettiin toteuttaa kyllä/ei/en osaa sanoa-vaihtoehdoilla. Yhdistyksen toiminta yleensä kertoo kokonaiskuvan olevan vahvasti positiivinen, 56 vastasi kyllä ja ei-vastauksia oli vain yksi. Johtokunnan lähestyttävyyys-kysymyksellä haettiin sitä, kuinka helposti lähestyttäviksi jäsenet kokevat johtokunnan. Tähän toki voi vaikuttaa henkilökohtaiset henkilökemiat, mutta kyllä-vastaukset veivät voiton 39-4. En osaa sanoa-vastauksia oli melko runsaasti, tämä voi johtua siitä, ettei kaikki vastaajat välttämättä ole olleet juurikaan johtokuntaan yhteydessä eivätkä voi arvioida asiaa.

Johtokunnan toimintaan oli tyytyväisiä 39 vastaajaa, tyytymättömiä 3. Tästäkin en osaa sanoa-vastauksia oli melko runsaasti. Saavutettavuudella haettiin vastausta siihen, kokevatko jäsenet, että johtokunnan jäsenet ovat helposti tavoitettavissa eli vastataanko askarruttaviin asioihin riittävän nopealla aikajänteellä. Tyytyväisiä oli 44 ja tyytymättömiä vain 2, varsin hyvä tulos siis. Yhdistyksen päätöksenteon suhteen suurin palkki kohoaa en osaa sanoa-vaihtoehdolle, tämä luultavasti kertoo siitä, etteivät vastaajat ole olleet niin intensiivisesti mukana, että pystyisivät asiaa arvioimaan. Tyytyväisiä oli kuitenkin 28 vastaan 4 tyytymättöntä. Yhdistyksen järjestämät tilaisuudet keräsivät 51 tyytyväistä vastausta ja 5 tyytymättöntä. Tässä kysymyksessä oli pienin eos-palkki, joten tilaisuudet ovat ilmeisen hyvin tunnettuja. Viimeinen kohta oli yhdistyksen järjestämä koulutus ja sekin oli vahvasti tyytyväisten puolella vastauksin 30-9.

Kuva 6. Vastaajien tyytyväisyys MTK Lounais-Hämeen toimintaan

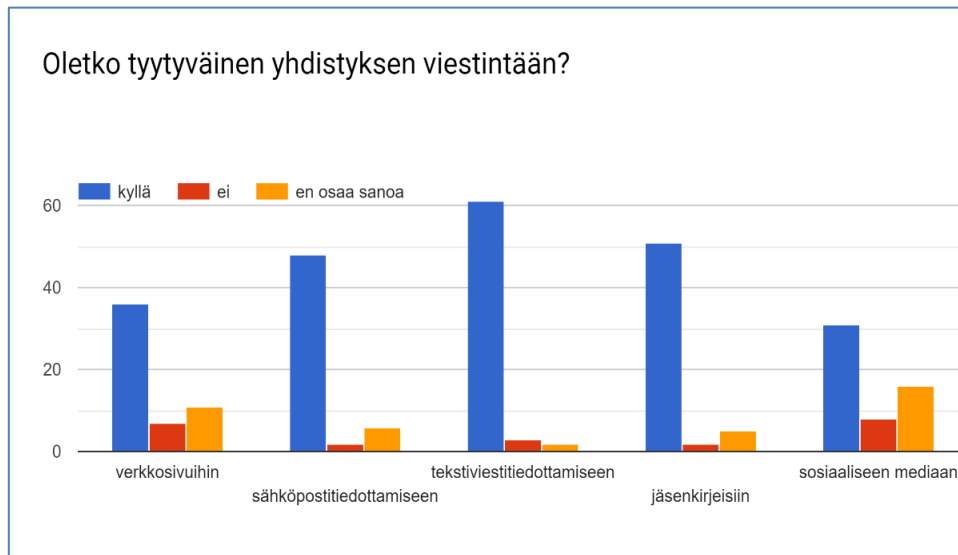
Avoimien kentän vastauksissa tuotiin esille, että toiminta on ainutlaatuista Suomessa, hyvinvointikysymykset ovat tärkeitä ja samoin jäsenistön yhteiset tapahtumat. Koulutukset, vapaa-ajan tapahtumat ja ”kunnon matkat” oli toivelistalla. Yksi kommentoija oli myös sitä mieltä, että uudet ja halukkaat henkilöt eivät pääse vaikuttamaan.

Kysymys 13 & 14: Oletko tyytyväinen yhdistyksen viestintään? Vapaa palaute yhdistyksen viestinnästä

Yhdistyksen viestintä tapahtuu sähköpostin, tekstiviestien ja jäsenkirjeiden kautta suoraan jäsenille ja tärkeä osa ovat myös yhdistyksen internetsivut sekä sosiaalinen media. Haluttiin selvittää, miten tyytyväisiä jäsenet ovat näihin ja mitä pitäisi kehittää, jotta kaikki saavat tiedon helposti käsiinsä.

Verkkosivut saivat 36 tyytyväistä vastausta ja 7 tyytymätöntä. Sähköpostitiedottamisen suhteen vastaukset jakoutuivat 48-2, tekstiviestitiedotus puolestaan koettiin todella mieleiseksi vastauksin 61-3. Jäsenkirjeisiin oli tyytyväisiä vastauksin 51-2, sosiaalinen media puolestaan jakoi vastaukset 31-8.

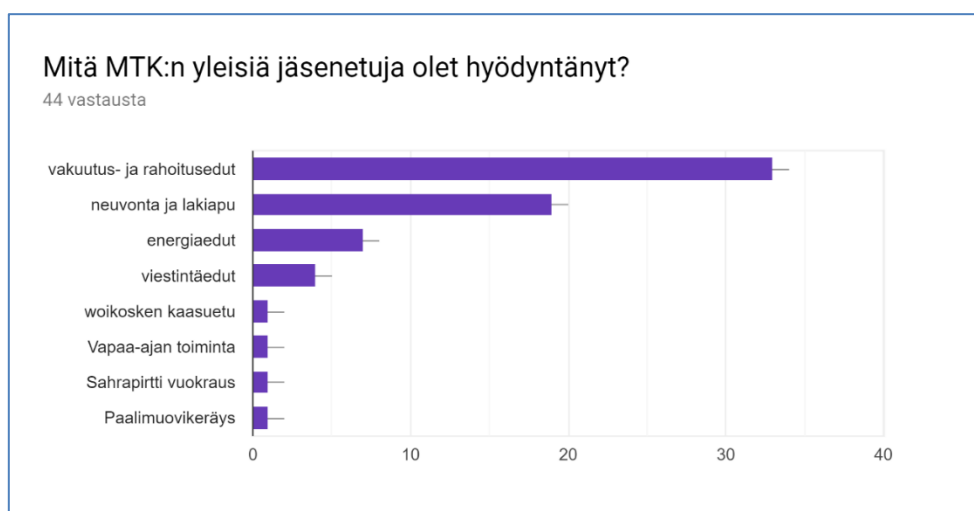

Kuva 7. Jäsenten tyytyväisyys viestintään

Avoimissa vastauksissa viestinnän luonnehdittiin kehittyneen ja olevan riittävää. Sosiaalisen median suhteen toivottiin kuitenkin panostusta vielä lisää, se olisi hyvä reitti olla esillä ja kertoa monipuolisesti jäsenten työstä ja onnistumisesta työssään sekä tuotantosuuntien ja maaseutuyrittäjyyden näkökulmista.

Kysymys 15: Mitä MTK:n yleisiä jäsenetuja olet hyödyntänyt?

MTK:n edut ovat käytännössä kaikki valtakunnallisia. Haluttiin paitsi selvittää, mitä etuja jäsenet ovat hyödyntäneet ja samalla myöskin muistuttaa, mitä kaikkia etuuksia on olemassa. Peräti 75 % vastanneista oli hyödyntänyt vakuutus- ja rahoitusetuja, niin ikään neuvontaa ja lakiapua oli käyttänyt 43,2 %. Valmiina vastausvaihtoehtoina annettiin lisäksi energiaedut sekä viestintäedut, lisäksi jäsenet olivat vastanneet muutamia muita katsomiaan etuuksia.

Kuva 8. Jäsentujen hyödyntäminen

Kysymys 16: Mihin paikallisyhdistyksen tapahtumiin olet ottanut osaa?

Paikallisyhdistys on verrattain aktiivinen toimissaan. Tässä kysymyksessä selvitettiin, mihin tapahtumiin vastaajat ovat ottaneet osaa. Selvästi suosituin oli valtakunnallisestikin palkittu tapahtuma Peltotreffit (59 vastausta), toisena yleisellä tasolla mainittu ”koulutukset” (36), kolmanneksi yleisin vastaus oli sekä pikkujoulut että saunaillat (24).

Kuva 9. Osanotto tapahtumiin

Kysymys 17: Millaisiin tapahtumiin haluaisit jatkossa ottaa osaa?

Tämä kysymys oli avoimella vastauskentällä ja siihen kommentoi 20 vastaajaa. Eniten toivottiin vapaamuotoisia ”tupailtoja” sekä saunailltoja, tämä tuo hyvin esiin muissakin kysymyksissä ilmi tulleen yhteisöllisyyden tarpeen. Toivottiin myös liikuntaan liittyviä tapahtumia, talkoita, koulutuksia ja erilaisia retkiä.

Kysymys 18: Olisitko innokas osallistumaan talkoisiin/ tapahtumajärjestelyihin?

Tähän 25,8 % vastasi kyllä, 33,3 % ei ja 40,9 % en osaa sanoa, joka kielinee siitä, että kysymykseen olisi voinut avata hieman esimerkkejä siitä, millaisia ”töitä” voisi olla tarjolla.

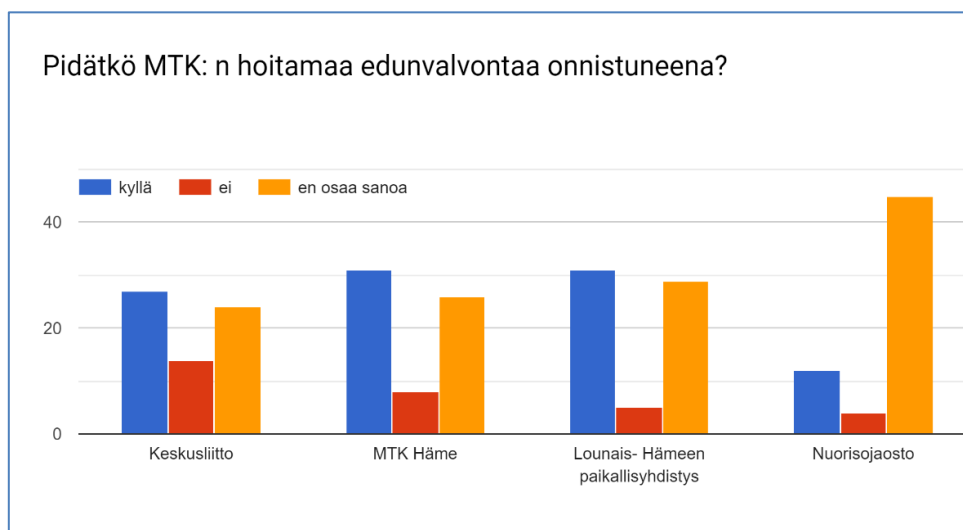
3.3.3 Edunvalvonta

Kysymys 19: Pidätkö MTK:n hoitamaa edunvalvontaa onnistuneena?

Toisinaan on vaikea tehdä eroa Keskusliiton, MTK-Liittojen sekä paikallisyhdistysten roolien välille. Tällä kysymyksellä haluttiin tarttua tähän seikkaan ja eritellä jäsenten tyytyväisyyttä eri tahojen hoitamalle

edunvalvonnalle, lisäksi mukaan otettiin nuorisajaosto. En osaa sanoa-vastauksia tuli melko runsaasti, mikä kielinee siitä, etteivät kaikki ole seuranneet toimintaa niin perehtyneesti, että osaisivat vastata tarkemmin.

Keskusliiton hoitaman edunvalvonnan koki onnistuneeksi 27 vastaajaa ja ei-vastauksia kertyi 14, joten tyytyväisyysaste ei ole järin korkea. Alueellisen liiton edunvalvonta sai paremman onnistumisasteen vastauksin 31-8. Paikallisyhdistyksen hoitamaa edunvalvontaa pidettiin onnistuneena vastauksin 31-5 ja nuorisajaoston puolestaan vastauksin 12-4.

Kuva 10. Edunvalvonnan onnistuminen

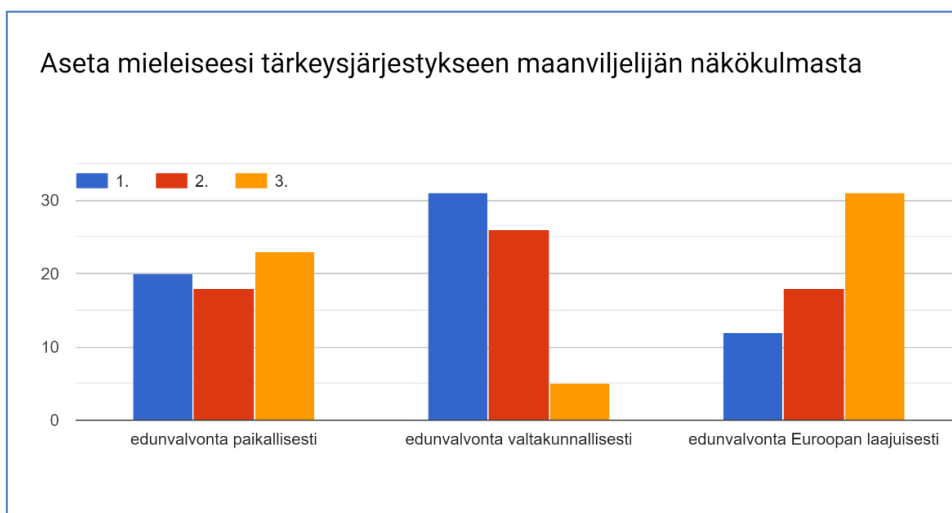
Kysymys 20: Vapaa palaute edunvalvonnasta

Edunvalvontaan haluttiin myöskin antaa mahdollisuus vapaaseen sanaan. Vastauksia tuli kymmenen, esiin tuotiin useammassa kohdassa, että näkyvyyttä pitäisi saada, sekä mediaan että toivottiin myöskin mielenosoituksia ja muuta räväkämpää tiedotusta. Edunvalvontaa pidettiin myöskin hieman yksipuolisena, eri tuotantosuunnille pitäisi saada tasapuolisuutta ja enemmän vaikuttamismahdollisuuksia hinnoittelun ym. suhteen.

Kysymys 21: Aseta mieleiseesi tärkeysjärjestykseen maanviljelijän näkökulmasta

Tämän kysymyksen olisi jälkikäteen ajatellen voinut asetella selkeämmin tai kirjoittaa tarkemman ohjeistuksen. Itse ajattelin, että 1. on tärkein jne. mutta toisaalta toinen saattaa ajatella, että 3. on ikään kuin ”parhaat pisteet”. Käsitellen vastaukset kuitenkin alkuperäisen suunnitelman mukaisesti, mutta virhemahdollisuus on olemassa.

Viljelijän kannalta tärkeimmäksi miellettiin valtakunnallinen edunvalvonta, toiseksi tärkeimmäksi paikallinen edunvalvonta ja kolmanneksi Euroopan laajuinen.

Kuva 11. Instanssien tärkeysjärjestys

Kysymys 22: Mitkä muut tahot nähdäksesi valvovat maanviljelijöiden etuja kuin MTK?

Tämä avoin kysymys sai 25 vastausta. 9 vastasi, ettei ole muita tahoja. Kuu-
dessa vastauksessa tuotiin esiin poliitikot ja hallitus. Useampi vastaus toi
näkökannaksi, että etuja valvovat myöskin tuotantoalojen omat järjestöt
sekä osuuskunnat. Kannatusta saivat myöskin ProAgria, Mela ja erilaiset
konsultointiyrietykset.

Kysymys 23: Kehittämisehdotuksia edunvalvontaan?

Vastauksia tähän avoimeen kenttään tuli 11 kappaletta ja niistä käy hyvin
ilmi jäsenistön tahto rankempiin toimiin. Halpuutus-kampanjoille pitää
saada loppu ja hallitukseen vahvoja päättäjiä, jotka eivät peräänny. Ehdo-
tettiin ”lakkoilua” ja myynti-/ ostoboikotointia kohdennetusti, jotta hinta-
tasoa saataisiin paremmaksi ja huomautettiin, että edunvalvonnan tulee
olla tasapuolisempaa.

Kysymys 24: Vapaa sana

Vapaaseen sanaan tuli 13 kommenttia. Tässäkin toivottiin toimia tuotteiden
hintojen sekä kannattavuuden nostamiseksi ja tukisysteemin järke-
vöittämistä. Kuluttajien luottamusta ja arvostusta suomalaista ruokaa koh-
taan tulisi saada nostettua sekä tuoda vahvemmin esiin ympäristöasioita.
Huolenaihetta tuo myös se, ettei nuorilla ole halua eikä uskallusta lähteä
maatalousalalle, kuka tulevaisuudessa tuottaa kotimaista ruokaa? Luopu-
mistukeen toivottiin korotusta ja Välitä viljelijästä- kaltaisten projektien
jatkuva yhteyspitoa viljelijöihin.

3.4 Johtopäätökset ja pohdinnat

Alhaisen vastausmäärän vuoksi käsittelen vastauksia yhtenä joukkona, alun perin ajatus oli saada vertailua esimerkiksi eri tuotantosuuntien välille. Perusajatus tuntuu kuitenkin koko maa- ja metsätaloussektorilla olevan samankaltainen-huoli tulevasta maailmasta ja omasta elinkeinosta.

Yhdistyksen toimintaan oltiin yleisesti ottaen tyytyväisiä, jopa 90,9 % vastanneista aikoi jatkaa jäsenenä jatkossakin. Jäsenyyden päättämistä suunnittelevien kommentteihin perehtyessä tulee heti mieleen, että onko tiedotuksessa sekä jäsenetujen että muun toiminnan suhteen onnistuttu, jos kaikki eivät koe saavansa maksulle vastinetta. Näihin asioihin tulee jatkossa siis kiinnittää huomiota-paitsi yhdistyksen kannalta niin yhtä lailla jäsenistöä ajatellen, tuottajalle jokainen euro on tärkeä. Tässä kyselyssäkin tarkoituksenmukaisesti nostettiin etuuksia esille, jotta jäsenet myös samalla huomaavat, mikäli jokin etu on jäänyt unholaan.

Johtokunnan toiminnassa tulisi ottaa entistäkin paremmin huomioon, että kaikki innokkaat saavat äänensä kuuluviin. Vaikka johtokunnan jäsenillä on vankka kokemus ja näkemys yhdistyksen asioista, voisi vakioaktiivien ulkopuolelta tulla kullannarvoisia uusia ideoita. Kaikki eivät tohdi kertoa mietteitään julkisissa tilaisuuksissa, joten tämän kyselyn kaltaiset anonyymit mahdollisuudet tulisi suoda säännöllisesti, toki usein riittää pienempikin mittakaava. Lähestyttävyyttä voisi helpottaa lisäämällä valokuvat johtokunnan yhteystietojen oheen, näin niidenkin olisi helpompi napata oikeaa henkilöä hihasta, jotka eivät näitä entuudestaan tunne.

Tiedottamisen suhteen erinomaisen tyytyväisyyden saivat sähköpostit, perinteiset jäsenkirjeet sekä tekstiviestit. Verkkosivujen sekä sosiaalisen median kehittämiseen kannattaa jatkossa panostaa, ne ovat nykyaikana melko helppo tapa saavuttaa paljon näkyvyyttä. Verkkosivuilla voisi ensinnäkin lisätä "historia"-osion, johon tätä opinnäytetyötä vartenkin löytyi mukavasti tietoa-Suomen suurin tuottajayhdistys ansaitsee arvoisensa tarinan nähtäville. Verkkosivuilla ja etenkin sosiaaliseen mediaan voisi suunnitella juttusarjaa tai palstaa, jossa kerrotaan jäsenten eri tuotantosuunnista, rakennusprojekteista ja myös ihan henkilökuvia. Etenkin nyt, kun toiminta-alue on laajentunut, eivät kaikki tunne alueen toimijoita. Tällainen esittely loisi yhteenkuuluvuutta, kun olisi helpompi lähestyä naapurikunnan henkilöitä. Juttuja voisi ajatella toisinaan myös esimerkiksi paikallislehtiin tai yhteistyökumppanien sivustoille.

Nuorisajaostolle voisi ehdottaa osaa sosiaalisen median vastuusta, nuoret ovat asiantuntijoita siinä, mitä he etenkin itse haluavat. Somen kautta he saisivat näköistään materiaalia esille ja näin myös innostettua ikäisiään maa- ja metsätaloussektoria. Aktiiveja ei koskaan ole liikaa ja mikäli nuorten jaosto pysyy innokkaana, on yhdistyksen tulevaisuus hyvissä kanteissa.

Yhteisöllisyyden merkitys jäsenistölle tuli esiin lähes jokaisessa kohdassa. Tästä syystä toivottiin lisää vapaamuotoisempia tapahtumia, kuten saunailtoja sekä tupailtoja, joissa voi puida maailmanmenoa ja ammatillisia asioita samanhenkisten ihmisten kanssa. Liikuntaan liittyviä tapahtumia oli myös toiveissa. Nyt järjestetään viljelijöiden vesijumppaa säännöllisesti, tämän tyylliset monipuolisia liikkeitä ja venytyksiä sisältävät liikuntamuodot ovat omiaan tukemaan sitä, että vartalo kestää myös raskaassa ja valittavan usein vinouttavassa työssä.

4 TUOTTAJAYHDISTYSTEN JA OPPILAITOSTEN YHTEISTYÖMAHDOLLISUUDET

Mustialan maatalousoppilaitos on todella merkittävä alan koulutuslaitos Suomessa ja MTK Lounais-Hämeen piiriin kuuluu Mustialan sijaintikunta Tammela muiden muassa. Paikallisyhdistyksen toiveissa on, että näiden tahojen välille voitaisiin suunnitella tiiviimpää yhteistyötä, joka varmasti olisi molempien puoliskojen etu.

Monella tilalla on tarvetta kausiluontoiselle sekä ns. säännöllisesti tuuraavalle työvoimalle, tässä asiassa opiskelijoista voisi löytyä apua. Opiskelijat käyvät koulussa läpi eri alojen teoriapuolta sekä jonkin verran myös käytäntöä, näin ollen heillä on ummikkoa paremmat valmiudet oppia tilakohdattaiset työtehtävät. Opiskelijat myöskin ovat usein lisätulojen tarpeessa, mutta eivät opintojen vuoksi pysty työskentelemään täyspäiväisesti. Opiskeluaikainen työnteko toisi opiskelijoille arvokasta lisäkokemusta tulevan elämän työllistymistä ja ammattitaitoa silmällä pitäen, työkokemus on nykymaailmassa arvostettu seikka.

Opiskelijat tarvitsevat myös monenlaisia tiloja opintojen harjoitteluosioihin, tässä asiassa yhteistyö olisi voimaa. Yhdistyksen jäsenenä on monen eri alan yrityksiä, opiskelijoissa taasen löytyy eri aloista kiinnostuneita henkilöitä. Lähiseudulla olevilla tiloilla olisi sujuvaa käydä tutustumassa etukäteen ja mahdollisissa pulmatilanteissa apu olisi saatavilla oppilaitoksen puolesta nopeammalla syklillä.

Useammalla kurssilla järjestetään tila- ja yritysvierailuja. Nyt esim. luomukurssilla kävimme Lopen ja Hyvinkään seudulla, olisi paitsi kustannustehokkaampaa niin myöskin oman alueen yritysten esilletuonnin mukaista, jos vierailutilat löytyisivät lähikunnista.

Teknologiamoduulilla on tarkoitus opettaa opiskelijoille peruskaluston huoltoa, tätä voisi paikallisyhdistyksen kautta edesauttaa. Lähiseudulta voisi löytää huoltoa vaativia koneita ja laitteita opetuskäyttöä varten, samalla yrittäjä saisi edulliseen opiskelijahintaan näitä hommia ja omaa aikaa jäisi enemmän vaativampiin toimenpiteisiin.

5 LÄHDELUETTELO

Koskinen, J. (2019). Sihteeri, MTK Lounais-Häme. Haastattelu 3.4.2019.

MTK. (n.d.). MTK. Haettu 30.3.2019 osoitteesta

<https://www.mtk.fi>

MTK Lounais-Häme. (n.d.) MTK Lounais-Häme. Haettu 20.4.2019 osoitteesta

<http://mtklounais-hame-fi.woo.fi/>

Siitonen, V. (2017). Sata vuotta kasvua. *Mainio* 2, s. 11-